

דברי תורה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק

אבדק"ק צאנז-קלויזענבורג זצוקללה"ה

גלין י"א

[תש"ע]

שנה כ"ו

בעידן רעוא דרעוין פרשת ויגש תשל"ב

בתורה"ק ויעלו מצרים ויבואו ארץ כנען אל יעקב אביהם ויגידו לו לאמר עוד יוסף חי וכי הוא מושל בכל ארץ מצרים ויפג לבו כי לא האמין להם. ולהבין בעי הא דנתקשה לו ליעקב לקבל בשורתם כי עוד יוסף חי, הרי מהא גופא שבמשך כ"ב שנה בכה על יוסף ולא נשתכח מלבו כאשר נגזרה על המת שתשתכח (עי' רש"י בראשית לו, ה), הרי סימן הוא לו כי עוד הוא חי (עי' ש"ש באוהה"ק ובשפת"ח).

ותו הרי לעיל בפ' וישב כשבא יוסף ויספר אל אביו ואל אחיו החלום אשר חלם, והנה השמש והירח ואחד עשר כוכבים משתחווים לו, אמרה תורה (לו, יא) ואביו שמר את הדבר, ופירשו רש"י ז"ל שמר את הדבר, היה ממתין ומצפה מתי יבוא. הרי שבלבו היה יושב ומצפה מתי יתקיימו חלומותיו של זה, שיבואו הוא ואמו ואחיו להשתחוות אליו ארצה, א"כ תגדל התימה למה לא רצה להאמין להם שעוד יוסף חי ואכן מושל בכל ארץ מצרים, ובפרט כשנאמרה לו זאת הבשורה על ידי שבטי קה.

גם יש ליתן לב להבין טעמא דמילתא דפג לבו של יעקב ונחלש רוחו כשהוגדר לו זאת הבשורה, כי עוד יוסף חי וכי הוא מושל בכל ארץ מצרים.

בריש פרשתו, בהתודע יוסף אל אחיו כתיב (מה, יד) ויפל על צוארי בנימן אחיו ויבך ובנימין בכה על צואריו, וביארו לנו חכמינו ז"ל (מגילה טו:) פשרה של בכיותן של יוסף ובנימין, יוסף בכה על שני מקדשים שעתידין להיות בחלקו של בנימין ועתידין ליחרב, ובנימין בכה על צואריו בכה על משכן שילה שעתידי להיות בחלקו של יוסף ועתידי ליחרב. דבר זה אומר דרשנו, למה דייקא עתה בעידן דחרוותא עת אשר נתגלה אל אחיו בכל פארו כי עוד הוא חי והוא מושל ארץ מצרים, יעלו על לבם חורבן בית המקדש, הלא בשעת חרונה חדות, וכלל לא דברו אז ממשכן או בית המקדש אשר יבנה בחלקו של אחד מהם.

לעמוד על ביאור פרשתו נראה, דהנה מצאנו בחז"ל (מגילת תענית פרק אחרון, ועי' שו"ע או"ח סי' תק"פ סע"ב) כשנכתבה התורה יונת בימי תלמי המלך, והיה חושך בעולם שלשה ימים ע"כ. ולכאורה חשכות זה צריכה ביאור, הלא אף בימי חורבן הבית לא מצאנו שהיה העולם חושך שלשה ימים, לא בראשונה ולא באחרונה. ומה עוד דמדינא הרי מותר שיכתב ביוונת (עי' מגילה ט), ובכבוד גדול תרגמוהו, והיתה על פי חכמי התורה שרוח הקודש נזרקה במ בעת עסקם בתרגום התורה, ובפשטות יצא מזה כבוד שמים גדול, א"כ חשכות זו על שום מה.

*

והנראה בזה, דהנה בזמנו של החתם סופר זי"ע נתנה הממשלה שויון זכויות ליהודים אשר במדינתו, והיו אשר שמחו אז אל גיל בהקל להם מעול הגלות. כשבא הדבר לפני החתם סופר השיא את משלו, למה"ד לבן מלך אשר חטא לפני אביו, וגרשו אביו מעל פניו והשליחו למרחקים בין אנשים שפלים וגסים. בן המלך הרך והמעונג ישב שם וקצה בנפשו מחמת מיאוס, והיה מתגעגע אל אביו. כן עברו עליו זמנים טובא עד שלא היה יכול לסבול עוד, ושגר מכתבים ושלוחים אל אביו שיחוס וירחם עליו שהרי עד מתי יהיה יכול להמשיך ולחיות חיים כאלו.

בן עבר עליו עוד שנה ועוד שנה, עד שנתמלא אביו רחמים עליו, ושלה אליו שליח שיביא אליו חבילות מלאים כל טוב ומלבושים נאים ומתוקנים. בבוא השליח אל בן המלך ובראות בן המלך מה ששלח לו אביו, געה בכביה והתחיל להכות בראשו, אוי לי וי לי. השליח עומד לפניו תוהא ומשתומם, הלא יותר היה לך לשוב ולשמוח על כל הטוב אשר הגיעך, כי עתה ירווח לך יותר מבתחלה. שפך בן המלך שיחו וביאר לו פשר צערו, הלא עד עתה כשחייתי חיי צער ונפשי קצה בלחם הקלוקל אשר מנת חלקי, ניחמתי כי ידעתי שבראות אבי את יגוני ואת צערי ויתמלא רחמי האב על בנו, יחזירני אל סתר כנפיו. עתה בראותי כי אבי מכין לי שירווח לי ושיבתי פה בגלותי, הרי ודאי עוד רחוק הזמן עד אשר אשוב אל בית אבי.

סיים החתם סופר זי"ע את דברו, עד עתה כשהיו ישראל בשפל המצב, נתונים למכים בגזירות קשות ומשונות, עינינו היו צופיות לאבינו שבשמים כי יעלה צעקת בני ישראל מן העבודה, קוה קיונו כי עוד מעט יגיע זמן גאולתינו האמיתית ונשוב לציון ברחמים. אבל עתה בראותינו כי הקב"ה מקיל לנו שהותינו בגלות, הרי רצונו עוד לעכבינו כאן בגלותינו, ורחוקה ישועתינו האמיתית מלבוא, ועל אלה אני בוכיה.

*

זה נראה לי ענין החשכות והאבלות שנתעוררה עת תרגמו התורה ליוונית. דהנה בפשטות על מה עשה ה' ככה שיעלה על לבו של תלמי מלך מצרים לצוות לחכמי ישראל לתרגם התורה ליוונית. והנראה בביאור הענין, דמבואר בספח"ק (עי' רמב"ם סוף הל' מלכים בהשמטת הצנור) דחזוין אומות גדולות כארצות אפריקא כינע ושאר ארצות המזרח הרחוקה, ורובם ככולם עובדי ע"ז עובדים לנחשים ועקרבים, ואין אף יהודי ביניהם. משא"כ באלו הארצות אשר הגיעו לשם היהודים, נתפשטה שם דת הנוצרים והמוחמדנים, ומאמינים בקל אחד בורא שמים וארץ, ומחזיקים בה"ביבעל" וכדו'.

מעמו של דבר, דחסד קל הוא שלא יממעו בין גויי הארצות אשר דבר ה' ותורתו זרה להם, ע"כ במקומות אשר הלכו שם הגולה נתן להם הקב"ה משהו שידעו, כמו הביבל, ועל ידי זה יקל להם לישראל להחזיק באמונת קל עליון ובתורת ה'. משא"כ באותן המקומות אשר לא באו לשם יהודים, לא היה צורך שיתפשט שם הדתות אשר מאמינים בקל עליון ובספר תורתו. והוא חידוש פלא.

וזה נראה לי ג"כ הענין שתרגמו התורה ליוונית. הגלוי וידוע לפניו יתברך שעתידין ישראל להגלות מעל שולחן אביהם, ובהיות ויתערבו בגוים, אז ח"ו וילמדו ממעשיהם, ובניהם מדרברים יוונית ושאר לשונות העמים, ואת לשון הקודש אינם יודעים, וזאת התורה מה תהא עליה. ע"כ הכין להם הדרך שתהיה התורה מתורגם ללשונם בלשון יוונית לשון אשר יובן להם, ובהגיע זמן אשר יגלו ישראל לארצות האלו וישכחו את לשון אבותם לא יטמעו ח"ו לגמרי, ועכ"פ ילמדו תורה ביוונית וידעו משהו.

הן אמנם מצד אחד דבר טוב הוא וחסד קל הוא, שאף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם, ויעזרם ה' שידעו משהו מתורת ה' וממילא לא יתבוללו ח"ו לגמרי.

אבל לאמיתו של דבר מר הוא מיום שריפת בית אלקינו. דבאותו היום נולד משיח, כדאיתא במדרש (איכה רבתי פ"א ג"א ובידושלמי ברכות פ"ב ה"ד) והיתה אז התעוררות הגאולה שלימה ואילו זכינו היינו נגאלים אז גאולת עולם, וגם בראותם כי הגלות הקודמת אחרי שנחרבה הבית בראשונה היו בגולה שבעים שנה, הגלות אשר יבוא עליהם טרם בוא הגאולה שלימה ג"כ לא יתארך לזמן רב.

אבל באותו הזמן אשר תרגמו את התורה ליוונית, עמדו וחשבו לאיזה צורך סיבב עליהם מסבב כל הסיבות שיתרגמו התורה ליוונית, הלא לאותו הזמן ודאי לא היה להם צורך בתורה המועתקת ליוונית. אלא הבינו את אשר ראו כי עוד יגלו ישראל מעל שולחן אביהם, ולא יחזרו אחרי שבעים שנה אף לא בתקופה דוגמתה,

ומכין להם הקב"ה אופנים שונים שלא תשתכח תורה מישראל אף אחרי שהותם זמנים טובא בגלות, ויתערבו בגוים עד אשר לא ידעו ללמוד תורתנו הק' כפי אשר נתנה מסיני אלא יהיה כמו ביב"ל.

אוי לאותה בושה ואוי לאותו כלימה, גזירה זו הוא הגזירה הכי קשה מיום היתה יהודה לגוי. שהרי אף שמחסדי ה' היתה זאת להיטיב להם לישראל שיתורגם התורה ליוונית. אבל הלהן תשברנה, הלבן נתן הקב"ה תורה על הר סיני שאחר זמן יצטרכו להגיע לתורה שנכתבה ביוונית, ובכך ראו בזאת שהחורבן יארך לזמן רב. על כן ציון במר תבכה, מלאכי השרת בכו והשמש לא רצתה להאיר, וירדה חשכה לעולם שלשה ימים.

*

זה הדבר אשר הנעים המשורר האלקי ברוח הקודש (תהלים קיח, כא-כה), **אודך כי עניתני ותהי לי לישועה, אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה, מאת ה' היתה זאת היא נפלאות בעינינו, זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו.**

אודך ה', כשצר לי ואינו הולך לי טוב, מוסיף אני ליתן שבח והודאה להשי"ת, דייקא עתה כי עניתני בשעה שאתה מענה אותי, שהרי בהיות כן בטח לבנו בה' כי עוד מעט תוציאנו מאפילת הגלות ותהי לי לישועה — הישועה השלימה והאמיתית בהתגלות כבודו יתברך.

שהרי הצדיקים אף אם יפתח להם הקב"ה את אוצרו הטוב ליתן להם גן עדן בהאי עלמא, לא יתרצו בה. כי הרי יודעים הם מה נגרם מזה שטוב להם עתה בגלות, ואיך יתרצו בנחמה פורתא כזאת. על כן ממשך המשורר האלקי, אבן מאסו הבונים היתה לראש פינה, הבונים אלו הצדיקים (עי' שבת קיד. מאי בנאין וכו' אלו תלמידי חכמים שעוסקין בבנינו של עולם כל ימיהן) אף אם יעלה ברצונו יתברך להיטיב עמם ולרחם עליהם בגלותם להיטיב עמם, המה מאסו בזאת ואינם מרוצים מזאת, אף אם היתה לראש פינה — שתרומם קרנם ולתתם עליון על כל הגוים לתהלה לשם ולתפארת.

וכשרואים שמאת ה' היתה זאת, שהקב"ה בכל זאת אכן שולח דברו וירפאם ויושיעם בנחמה פורתא, הרי זה הוא נפלאות בעינינו, תמהין ושיילין מה לנו באלו ההנאות, וכי אני צריך לרפואה כזאת.

כשיראנו עיננו זה היום עשה ה', היום המיוחל שבה נגאל גאולת עולם ותחזינה עינינו בשוכך לציון ברחמים, רק אז — נגילה ונשמחה בו דייקא. אך ורק בו — בישועתו באמת, ישמח לבנו ותגל נפשנו, ולא בנחמה פורתא טרם יתגלה כבוד מלכותו יתברך על כל העולם כולו.

* * *

מלתי כבר אמורה כמ"פ בטעם הדבר שנקראת מגילת אסתר על שם אסתר המלכה, ולא מגילת מרדכי על שם מרדכי הצדיק. גם להבין בעי מאמרם ז"ל (מגילה דף ז:;) מיחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי.

והנראה בזה, דהנה ידוע המחלוקת שהיתה בין הצדיקים בשנות התקע"ד — תקע"ה בשעת מלחמת נאפוליאן, נחלקו אז הרר"מ מרימנוב זי"ע עם הרה"ק מראפשיץ זי"ע, הרה"ק מקאזניץ זי"ע, והרה"ק בעל התניא זי"ע, וכל צדיקי הדור ההוא. הרה"ק הרר"מ מרימנוב זי"ע אמר אז, מוטב שילכו מלעמבערג ועד ראווא שקועים עד הארכובה בדם ישראל מחמת חבלי משיח הקשים ובלבד שמשיח יבא. ולעומתו הרה"ק מראפשיץ זי"ע אמר, לשליש ולרביע לא שמענו. אם רק יחסר שלישי או רבע של יהודי אין אנו רוצים לשמוע מהנאולה. והרה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע והרה"ק הבעל התניא זי"ע אחזו אז ג"כ כשיטת הרה"ק מראפשיץ זי"ע. דבר זה הוא עמוק עמוק מימצאנה, לא יובן אלא ליושב תחת כסא הכבוד ולאותן הנשמות שהיו בין אלו שהמליך עמהם.

זה הדבר אשר היה אז בימי מרדכי ואסתר. דהנה מצאנו במגילה (ד, ה-ד) שמרדכי הצדיק צוה לאסתר לבוא אל המלך להתחנן לו ולבקש מלפניו על עמה. והנה אסתר המלכה נמנעת, באמרה, כל עבדי המלך וגו' אשר לא יקרא אחת דתו להמית, ולא נעתרה לעשות את דבר מרדכי עד שהטיח בה והזחיר אותה, אל תדמי בנפשך להמלט בית המלך וגו' רוח והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר ואת ובית אביך תאבדו וגו'.

לומר שהדברים הן כפי הנראין לפי פשוטו של מקרא, כלל אינו מתיישב על הלב. הרי הבית המקדש הוא בחורבנה, ונגזרה גזירה על כלל ישראל להשמיד ולהרוג ולאבד את כל היהודים בכל ארצות אחשוורוש. הגם שמצאנו נידון אם היו נמצאים עוד יהודים מחוץ לקב"ז מדינותיו של אחשוורוש (עיי' נחל אשכול להחיד"א אסתר ט, כה), אבל בפשטות בהיות אחשוורוש מושל בכיפה זאת אומרת שכלל ישראל עמדה לפני גזירת כליה, הרי הדבר ברור שאף אם יחתכו אותה איברים איברים היתה מוסרת נפשה להציל נפש אחת מישראל, כ"ש כלל ישראל כולה. ומה עוד והכתוב הרי מעיד ואומר, ואת מאמר מרדכי אסתר עושה (אסתר ב, כ).

והנראה בכיבור הדין ודברים שבין מרדכי ואסתר, על פי דברי החתם סופר, מ"ש בכוונת הכתוב (ישעיה נב, ח) קול צופיך נשאו קול יחדיו ירננו כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון. דהנה לכל תכלה ראיתי קץ, לכל דבר יש קץ וגבול ורק לגלות המר אין לו סוף, ולמה ארכה לנו הישועה, ומבאר החתם סופר ביאור הדבר וזה תוכן דבריו [בתוספת ביאור]. מקובל הוא מכתבי האריה"ק, שכדי להכניע שלטון הסמ"א מוכרח שיעברו על ישראל יסורים קשים וגזירות רעים, וזהו ענין חבלי משיח, והדברים מבוארים כמ"פ בדברי חז"ל במס' סוטה (דף מט) ובפרק חלק (פנהדרין יג-ט) וכמה וכמה מדרשים ומאמרי חכו"ל וגורא הוא. וכבר הרבה פעמים רצה הקב"ה להחיש הגאולה והתחילה הזיכוכ והצירוף על ידי יסורים ועינויים, אבל כלל ישראל הרי אין בכוחם לסבול אותן היסורים המוכרחים, ובאים וצועקים אל ה' שיסיר מהם הגזירות קשות ורעות. ותעל שועתם אל ה', וכרחם אב על בנים ריחם עליהם הקב"ה ומפסיק היסורים והענויים על אף היותם לטובתם, וממילא נדחה זמן גאולתם.

ומבאר החת"ס [ו"ל], והנה אפשר כבר ה' ראוי כמה פעמים להיות נגאלים גאולה שאינה שלימה, או לשום שלום בינינו ובין או"ה שאנו שוכנים בצלם, או יותר מזה להיות גאולה ממש כמו בבית שני וכדומה. אבל אין חפץ בה, כי אם גם אנחנו אפשר שנתפשר ונקבל גאולה כזה רק להיות גאולים, מ"מ אבותינו הקדושים לא יתרוצו עתה, כי אם בגאולה שלימה, וטוב לישראל לסבול אורך הגלות כדי שתהיה בסוף גאולה שלימה [עכ"ל"ק], ומשמים מרחמים עליהם, וקול צופיך נשאו קול יחדיו ירננו, כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון ישועה כללית ועולמית עד כאן תו"ד החתם סופר בתוס' גופך, ועיי"ש באריכות בדבה"ק.

זה הדבר אשר היה בין מרדכי ואסתר. מרדכי הצדיק ישב כאבלו לפני שער המלך בלבוש שק, והיא שולחת אליו בגדים ללבוש ולהסיר שקו מעליו, וכשלא קבל תמחתה, מה זה ועל מה זה. והדברים נפלאים, וכי עלתה על דעתה של אסתר שמרדכי לבוש שק משום שחסר לו בגדים משלו, עד שהיה יושב ומצפה שישלח לו מאן דהו בגדים ויוכל להסיר שקו מעליו.

אלא ראתה אסתר המלכה, דכשרווח להם ליהודים, אז על אף היות הבית מקדש חרוב, ישבו יהודים על מטות שש וזהב, ונהגו מסעודתן של אותו רשע.

עתה כשנגזרה גזירת כליה על ישראל והעיר שושן נבוכה, ראתה בזאת אסתר המלכה שעת הכושר. דהנה לדעת רבי אליעזר (פנהדרין יג:) אם ישראל עושין תשובה נגאלין ואם לאו אין נגאלין, אמר ליה רבי יהושע אם אין עושין תשובה אין נגאלין, אלא הקדוש ברוך הוא מעמיד להן מלך שגזרותיו קשות בהמן וישראל עושין תשובה ומחזירין למוטב. עתה בראותה שאכן עמד עליהן גזרותיו של המן הקשות, ודאי ישובו ישראל עד ה' אלקיננו והקב"ה יחזירן למוטב, ועל ידי זה תהיה ישועתם הישועה האמיתית בשוב ה' ציון ויגאלו גאולת עולם.

אבל אם אלך עתה לפעול אצל אחשוורוש ויעלה בידי להעביר את רעת המן, הן אמנם עתה אצליח במשימתי להציל את ישראל מזאת הגזירה. אבל מה יהיה הסוף, מה יהיה תכלית הדברים. אחשוורוש אכן יניח את

היהודים לעוד כמה שנים, וכורש יתן להם רשות לבנות עוד בית המקדש אשר לא תהיה כבראשונה, גם שם יעברו עליהם גזירות, מלחמות והשמדות, ושוב אחרי ד' מאות שנה יחרב ויגלו ישראל מארצם, ויגלו גולה אחר גולה, ועד מתי יהיה זה לתכלית להוושע בישועות זמניות.

על כן באתה בטענה אל מרדכי על מה זה ועל מה זה, למה לה לילך אל המלך להתחנן לפניו ולהציל את כלל ישראל מזאת הגזירה, כדי ששוב ירווח להם מעט ושוב יוגור עליהם גזירות שמד והרג, אין אנו רוצים שיהיה לנו ביהמ"ק של כורש, אלא ישועה עולמית.

זה הי' דרכו של הרה"ק מרימנאווי ז"ע, ובעת שנתפסו מנערי בני ישראל לעבודת הצבא, ושפכו מר לבבם לפניו שיעתר בעדם לבטל רוע הגזירה, נענה להם, הגופים אכן בוכים על ביטול הגזירה, אבל הנשמות עומדים לפניו ומבקשין אחרת, כי בצרות הללו יוחש עת קץ.

אבל מרדכי הצדיק, דעתו היתה כמהלכו של הרה"ק מראפשיץ ז"ע, מוטב שלא לידחק הקץ, משיחסרו מבני ישראל מן הגזירות ומן ההשמדות אשר יצטרכו לעבור להגיעם לתכלית הנרצה.

בזה אפשר לבאר הטעם שנקראת המגילה ע"ש אסתר, שהרי עתה אחרי אשר עברו עלינו יותר מאלפים וחמש מאות שנים מאותה הישועה, ועדיין אנו רואים ששכינתא בגלותא, ואכתי עבדי אחשורוש אנן, והחורבן כבד הוא מנשוא, נוכחים אנו לדעת כי הצדק היתה עם אסתר שלא רצתה לפנות אל אחשורוש, אלא שאלתה ובקשה היתה רק לישועה נצחית ע"י הקב"ה ושיתקדש ש"ש בעולם, אך עתה נותרנו עם סיר הכשר בלבד ולא זכינו לעולם התיקון.

וזהו ענינה של אסתר מן התורה מנין שנא' (דברים לא, יח) ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא (חולין קל"ט). דלכאורה מתייבן לקחה אסתר מדה זו כפי"ש. אלא דאסתר המלכה טענה, מוטב להניח להמון לעשות מה שחפץ ולא אלך אל המלך לבטל הגזירה, מלדחות הגאולה השלימה ולחיות תחת ההסתר פנים. יגדלו הגזירות ויתרכו הצרות, אבל כל זאת שווה לי שהרי על ידי זה תחוש גאולתינו, שהרי ההסתר פנים שיבוא אם לא יהיה עתה עולם התיקון, קשה יהא מנשוא.

לבן ותלקח אסתר אל המלך אחשורוש אל בית מלכותו בחדש העשירי הוא חדש טבת (אסתר ב, טז), חודש אשר בה ירדה השכות לעולם כשתרגמו התורה ליוונית, ובזוה"ק נתגלה לנו כי הוא מהחודשים השפלים. באותה החודש הגיעה אסתר לבית אחשורוש, לעת כזאת אשר תפעל למען הצלה פורתא, במקום אשר יוושעו ישראל ישועה עולמית.

לבן חייב אדם לבסומו בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. דכשהאדם מבוסס בפוריא, עומד ומקשה מה הועיל לנו מעשה מרדכי, הלא מוטב היה אם מרדכי הצדיק לא היה מתערב, ואז היינו נגאלים גאולת עולם, ועתה אחרי אשר עשה מרדכי מה שעשה, נשארנו עוד כמעט אלפים חמש מאות שנות גלות, צרה יגון ואנחה, על כן אין הבל בעינינו בין ארור המן, היינו באם ח"ו היתה גזירת המן מתקיימת, לבין ברוך מרדכי שבטל להגזירה. כי לפי המצב עתה שנותרנו בחיים, ולעינינו ש"ש מתחלל ומשנאי ה' נשאו ראש והסמ"א מחריבה הכל ואין לאל ידינו להושיע, מואסים בחיים אלה שאינם אלא חיי שעה בלי מטרה ותכלית.

באלה הדברים יובן מאמר המדרש (בראשית רבה פ"ה נ"ח ד"ה רבי עקיבא), רבי עקיבא היה יושב ודורש והצבור מתנמנם בקש לעוררין אמר מה ראתה אסתר שתמלוך על שבע ועשרים ומאה מדינה אלא תבא אסתר שחיתה בת בתה של שרה שחיתה ק' וכ' וז' ותמלוך על ק' וכ' וז' מדינות. ונפלאים הדברים, דמה זכות שייך במנין השנים אשר חיתה, וכי נותנים שכר על חיים, ולמה דוקא אסתר קבלה שכרה של אותן הקב"ז שנים שחיתה שרה ביותר מכל בנות בנותיה של שרה. גם גופו של מאמר זו צריכה ביאור, מהו והצבור מתנמנם בשעה שרבי עקיבא יושב ודורש, ולמה עוררם דוקא בדרשה זו.

וכבר אמרתי ביאור הדברים, דהנה במיתת שרה איתא (במדרש תנחומא סוף וירא והובא ברש"י ריש חיי שרה בראשית כג, ב ד"ה לספר לשרה ולבנתה), נסמכה מיתת שרה לעקידת יצחק, לפי שעל ידי בשורת העקידה שנדומן בנה לשחיטה, וכמעט שלא נשחט, פרחת נשמתה ממנה ומתה ע"כ.

ובמדרש איתא בטעם שתוקעין שופר בראש השנה, דבראש השנה נעקד יצחק על גבי המזבח ואותו היום שמעה שרה אמו ותזעק ותיבב ותילל, ועל כן אמר הכתוב יום תרועה יהיה לכם ומתרגמינן יום יבבא יהא לכוון, כדי שתזכור יללת שרה אמנו, ותכפר לנו וכו' (ע"י ספר המנהגות לר' אשר מלוניל דף י"ח ע"ב).

הדברים צריכים ביאור, הלא אברהם אבינו שהיה טפל כלפי שרה בנביאות, העיד עליו הכתוב על גודל חשקו והתלהבותו בהליכתו לקיים רצון הבורא כשצוהו לעלות את יצחק בנו כעולה תמימה, א"כ איך יותאם על שרה אמנו, שכל כך ידאב לבבה על שנדומן בנה לשחיטה בעשותו על פי ציווי ה' ותזעק ותיבב ותילל מרוב צער, עד שפרחה נשמתה. ותגדל התימה שעוד תוקעין להעלות זכרונה של צערה על שכמעט ולא נשחטה בנה, והיא פליאה.

אלא כשאמר לו הקב"ה לאברהם אבינו קח נא את בנך והעלהו שם לעולה על אחד ההרים, הרי אז עוד לא היתה האומה הישראלית כי אם הוא ויצחק, ע"כ חשב אברהם אבינו אם ישחט את יצחק בנו יחידו, ודאי יהיה כבר העולם התיקון ותחיית המתים, ויתוקן כבר הטא אדם הראשון. בראות כן שרה אמנו שמחה שמחה גדולה, [שהנה עברו הב' אלפים תוהו, ועתה בהכנס לב' אלפים תורה], ויעזור השי"ת ויהיה כל הרשעה כולה כעשן תכלה, ותמלוך אתה ה' אלקינו לבדך. עכשיו באו להגיד לה שנדומן בנה וכמעט שלא נשחטה, נמצא דכמעט והיה העולם התיקון ועכשיו שלא נשחט ובטל הדבר, נזעקה ותיבב ותילל, ופרחה נשמתה.

לכן בעמדינו בראש השנה בתפלה אין אנו מבקשין כלל על בני חיי ומוזוני, אלא עינינו תלויות שתמלוך אתה ה' אלקינו מהרה לבדך, לתקן עולם במלכות שד"י, וכבר תהיה העולם התיקון. על כן תוקעין ומריעין בשופר כדי שתזכור יללת שרה. מזכירין אנו צערה של שרה אמנו, זעקתה ויבבה כשלא נשחט בנה, שהרי מוטב היה לה שתשחט בנה יחידה אבל כבר תהיה עולם התיקון. וזאת זעקתנו אל מרום, כי באו מים עד נפש, וכל אחד מוכן למסור נפשו להשי"ת.

זה מתרין ר' עקיבא, תבא בת בתה של שרה, ששנות חיה היו קכ"ז שנה ולא יותר מחמת שנפשה בשאלתה שכבר יהיה עולם התיקון ויתגדל ויתקדש שמייה רבא, על אף שתצטרך למסור בנה לשחיטה, ועד כדי כך נצטערה ע"ז שפרחה נשמתה בהיותה בת קכ"ז שנה. תבא בת בתה היא אסתר המלכה שהיא ג"כ הלכה בזאת השיטה, וכשהדת נתנה להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים לא רצתה לבטל הגזירה. ושלחה אל מרדכי להסיר שקו מעליו ולדעת מה זה ועל מה זה, הלא עתה צריך לשמוח שהרי על ידי זאת הגזירה כבר יהיה עולם התיקון.

רבי עקיבא היה יושב ודורש בדברים עתיקין במה שראתה עיניו של ר' עקיבא, והבין והשכיל דכראי הוא לסבול גזירות וצרות משונות, כדאיתא במדרש (ילק"ש ואתחנן רמז תתל"ז) אמרו כשהוציאו את ר' עקיבא להריגה זמן קריאת שמע היה והיו מסרקין את בשרו במסרקות של ברזל וכו', א"ל תלמידיו רבינו עד כאן, א"ל כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה וכו' ואמרתי מתי יבא לידי ואקיימנו ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו וכו' עכ"ד המדרש. אבל תלמידיו לא עמדו על זאת, והתנמנו.

על כן בקש לעוררם מתרדמתם, שיתנו אל לבם להבין ולהתבונן איך נראין בתוך הסתר פנים כזה, ושם ה' מחולל בגוים ושכינתא בגלותא, והקליפות מרקדין, ואנחנו עד מתי נהיה יושב ומצפה לאוקים שכינתא מעפרא. ועל כן רצה לעוררם כענין שעוררו אנשי הספינה ליונה – מה לך נרדם (יונה א, ו), ושנה להם מאמר זו מה ראתה אסתר וכו', וכפי"ד פרחת נשמתה של שרה בהיותה בת קכ"ז שנה מחמת צערה שלא היתה אז עולם התיקון, ויעשו גם הם כל אשר בידם שיהיה ועלו מושיעים וכו' והיתה לה' המלוכה.

ורבי עקיבא לשיטתו, והוא בסוף מסכת מכות, היה ר"ג ורבי אלעזר בן עזריה ורבי יהושע ורבי עקיבא וכו' היו עולין לירושלים, כיון שהגיעו להר הצופים קרעו בגדיהם. כיון שהגיעו להר הבית, ראו שועל שיצא מבית קדשי הקדשים, התחילו הן בוכין ורבי עקיבא מצחק. אמרו לו מפני מה אתה מצחק, אמר להם מפני מה אתם בוכים, אמרו לו, מקום שכתוב בו (במדבר א, נא) והור הקרב יומת, ועכשיו שועלים הלכו בו ולא נבכה. אמר להן לכך אני מצחק, דכתיב וכו' תלה הכתוב נבואתו של זכריה נבואתו של אוריה וכו' בזכריה כתיב (זכריה ה, ד) עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים. עד שלא נתקיימה נבואתו של אוריה, הייתי מתיירא שלא תתקיים נבואתו של זכריה, עכשיו שנתקיימה נבואתו של אוריה, בידוע שנבואתו של זכריה מתקיימת. בלשון הזה אמרו לו, עקיבא, ניחמתנו, עקיבא, ניחמתנו עכ"ד הגמרא.

לדרבינו יבואר הכוונה בהדין ודברים שבין ר' עקיבא לחבריו, כשראו שועל יוצא מבית קדשי הקדשים בכו, דאף שאין להם לישראל דריסת הרגל במקום קדשי הקדשים, אבל כל שאפשר לבן אדם לילך שם אפי' יהא גוי טמא טוב הוא, שעכ"פ אינה חרבה ושממה, ובראותם שאפי' גוים אינם הולכים שם רק ציון שדה תחרש וירושלים עיים תהיה והר הבית לבמות יער (ירמיה כו, יח) על זה בכו.

אבל רבי עקיבא לדרכו הי' מצחק, מה אתם חושבים, שטוב יהיה אם נשוב לירושלים מבלי שיהא שם ביהמ"ק ולא כהן ולא נביא. יבואו לשם יהודים, ובראותם מקום המקדש שמם יקחו מבלאות שלא ירגישו האסון – כמו אדם שמורידין ל"ע יד או רגל שנותנים לו מקודם סם שלא ירגיש בצער, ואדרכא האדם הזה עוד חושב שעתה רווח לו, שהרי אינו מרגיש כאב ידו או רגלו, ויהיו רוקדין ושמחין שם בחרכנה. אדרכא, עתה בהיות כן ששועלים יוצאין מהר ציון ששמם ונפלה ולא תוסף מצבה של יהודה וירושלים, ונתקיימה נבואתו של אוריה, כודאי יתקיים נבואתו של זכריה ויגיע זמן הגאולה השלימה והאמיתית בהתגלות כבוד מלכותו יתברך. רואין כאן דברין העומדים ברומו של עולם, ענינים גבוהים.

כבר הזכרנו, אזכרה אלקים ואהמיה בראותי כל עיר על תילה בנויה ועיר האלקים מושפלת עד שאול תחתיה, ובכל זאת אנו לקה ועיננו לקה (פיוט ליום י"ג מידות). ולכאורה מה הכפל ובכל זאת אנו לקה, ועיננו לקה. ויבואר הכוונה, דבשעה שהרה"ק ר' גרשון קיטובר ז"ע בא לירושלים וראה אותנו בנויה בבתיים מלאים כל טוב, וגויי הארצות יושבין בה בטח והשקט, בכה ואמר, אזכרה אלקים ואהמיה, בראותי כל עיר, זו ירושלים של מטה, על תלה בנויה. ועיר האלקים – זו ירושלים של מעלה, מושפלת עד שאול תחתיה, שם ניכרת החורבן (הובא בפרמ"ג ה' תשעה באב ס' תקס"א).

עינינו הרואות שכל המקודש מחבירו חרוב יותר ממנו, ומשנאיך נשאו ראש, ובכל המקומות רואים שהרשעים והכופרים בונים והולכים ועושין חיל. וכדאיתא בשם האריה"ק (בס' קול בוכים על איכה א, ט) על הפסוק ותדר פלאים, פלאים אותיות אלפים רומזו לאלפי זהב וכסף, כי העשירות ירדה ונפלה מהקדושה, שהשפע נמסר לסמ"א. ובזוה"ק (בראשית ח"א כה, א, וע' תיקון תיקון ו' כ"ב א') איתא דרישין דעמא יהיו מערב רב, וכל השפע יהיה אצל הערב אב. בני קל חי הם עם עני ואביון ומושפלים, ואילו הרשעים השגו חיל. אברך ירא שמים ותלמיד חכם שכולו קודש וכל כוונתו לשם שמים שרוי בעוני ובשפלות. יהודי שרוצה להחזיק בנקודת אמת, מה הבריות אומרים עליו, כמו שדרשו חז"ל (סנהדרין צו, א) עה"פ (ישעי' נב, טו) ותהי האמת נעדרת וסר מרע משתולל, כל מי שסר מרע משתולל על הבריות, וכמו שפירש"י ז"ל, משתולל על הבריות – כל העולם אומרין עליו שוטא הוא, לפני הדור הוא כפני הכלב, ואנשי הגבול יסובבו מעיר לעיר ולא יחוננו, והכמת סופרים תסרת, ויראת תמא ימאסו (סוטה מט:). אוי לעינים שכך רואות, וזהו באמת עלבון ושפלות התורה.

דבר זה נרמזה בפיוט אזכרה אלקים ואהמיה וכו' ועיר אלקים משפלת עד שאול תחתיה, ובכל זאת – פי' כל השפלות, בעיקר הוא לאלו שאנו לקה ועיננו לקה. ולכן אבל יחיד עשי לך, גלותינו וצרתינו אינו צרת רבים, דהוא חצי נחמה. לפי שכל הגלות והשפלות הוא רק על אלו שיש בהם עוד נקודת אמונה, על אלו שעוד

עיננו לקה. ואנו שמצפים תמיד לך לישועה, ועיננו לך צופיות עד שתחננו ותוציאנו מאפילת הגלות, ועל כן בא עלינו כל השפלות.

אבל האמת הוא, שגלוי וידוע לפני הבורך שכלל אין אנו רוצין אחרת. ואף אם יתן לאיש מלא בית כסף וזהב באהבה, בוז יבוזו לו. כי כל זמן ששכינתא בגלותא, משתתפים הצדיקים בצערה של שכינה הנודדה וכדאיאת בווה"ק שהחבריא קדישא השתתפו בצער השכינה, ולכן גרו במערות ומדבריות להשתתף בצערה של שכינתא בגלותא.

ולכן תלמידי בעש"ט והגר"א זכותם יגן עלינו הלכו לערוך גלות, שהרי כל זמן ששכינתא בגלותא ואין לה מנוחה, גם הם אינם רוצין מנוחה, שרצו להקל מצערה של שכינה"ק, כמו הרה"ק מקאלוב זי"ע שהיה לו יסורים שלא היה במציאות לסובלם, שאמר שרוצה לסבול ביהד עם מלך המשיח. וכן דודי הרה"ק משינאווא זי"ע ג"כ לא רצה להיות על מקום אחד, כיון שאין השכינה על מקום אחד. ועל זה הדבר אמר דוד המלך ע"ה (תהלים קלב, ג) **אם אבא באהל ביתי אם אעלה על ערש יצועי, וגו' עד אמצא מקום לה' וגו'.**

ויבואר בזאת כוונת הפייטן, אזכרה אלקים ואהמיה וכו' ועיר האלקים מושפלת וכו', ובכל זאת, כל השפלות הוא משום אנו לקה ועיננו לקה, שאני רוצה להיות דומה לשכינה"ק, וכל זמן שאין לשכינה"ק בית מנוחה, גם לי לא יהיה בית מנוחה.

וזה שאמר הושע הנביא אל תשמח ישראל אל גיל בעמים (הושע ט, א), בשעה שגוים שמחים ויש להם שלווה כל נשמה לבנו גם אנו. ובשעה שהרשע רוקד ברחוב, היהודי מתחבא בחדרי חדרים ובוכה, עד מתי עוד תרשה לשמך להתחלל.

קומי רוני בלילה לראש אשמורות שפכי כמים לבך נוכח פני ה' (איכה ב, יט), מובא בשם זק"ה בעל ישמח משה (בייטב פנים מאמר יפה לעיניים אות יח) דהלשון "רנה" משתמע לב' פירושים, לבני כמשמעו בפסוק זה, וגם ללשון שמחה ע"ד קול רנה וישועה (תהלים קיח). וכעת נראה לי לפרש כוונת הנביא, לפעמים נדמה לך שהולך לך טוב, שהרי לפני כמה זמן עמדת לפני הגאון קאמערען, ועכשיו נפדית ויש לך שלווה ומנוחה, א"כ אתה מלא שמחה על מצבך המאושר, אומר אני לך, דייקא עכשיו תשפוך כמים לבך נכח פני ה'.

הנה תרגמו את התורה ליוונית, למה לך לשמוח בזה שעיי"ז יקל להם ליהודים הנרחים לעסוק בדברי התורה הזאת, לשמחה מה זו עושה.

בזה נראה לי לכאר הכתובים בסוף איכה, השיבנו ה' אליך ונשובה וגו', כי אם מאם מאסתנו קצפת עלינו עד מאוד. ולכאורה מהו כפל הלשון מאם מאסתנו. ובגמ' מס' תענית איתא דגורו תענית על הצבור עיי"ש. ולכאורה הרי הקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים (עי' יבמות סד). ומפרש שם תן להם שלא יבקשו יותר. והוא הדבר אשר אמר ישעיה הנביא, למה לי רב זבחיכם יאמר ה' וגו', כי תבאו לראות פני מי בקש זאת מידכם רמום חצרי (ישעיה א, יא). כמו כן כשהקב"ה אומר תן להם לישראל ולא יצטרכו לבקש עוד, מצב כזה הוא המדרגה הקשה ביותר של הסתרת פנים, ובהמשל שהמשיל החתם סופר שזכרנו, כי עתה אין לו לבוא לפני המלך מלכו של עולם.

מוזמב לו לבן המלך שיכו ויענו אותו בכל יום, אבל שיוכל לבא לפני המלך. ואוי להם לבנים שגלו מעל שלחן אביהם דווקא, שהרי הקב"ה הוא בעל הרחמים ולא יטוש ה' את עמו. אבל כשהמלך שולח אל בנו כל מה שצריך לו בגלותו, אז מר הוא מאוד.

וזה כוונת הכתוב, כי מאם מאסתנו, מה שאתה כבר נותן לנו בגלותינו, הרי זה בחינה של מאם מאסתנו. אין אנו רוצין שתתן לנו כל מה שאנו רוצים. שהרי אף כי קצפת עלינו, אבל הוא רק עד מאוד, והייינו עד גבול, אבל מצב של מאום מאסתנו שנרחק מאתנו המקום ואינו רוצה בתפילותינו ובקשתינו עד עולם, אין אנו יכולים

לסבול. אין אנו רוצים לקבל כל צרכינו שינעם לנו בגלותינו, אלא כל בקשתנו הוא שיהיה השיבנו ה' אליך ונשובה, חדש ימינו בקדם.

נתנה ראש ונשובה אל פתח דברינו, יוסף הצדיק כשירד מצרימה, ונמכר לעבד לתוך ערות וטומאת הארץ, ענו ככבל רגליו ברזל באה נפשו (תהלים קה, יח), וישב בבית האסורים, והיה מרוחק מאביו יעקב מארץ כנען, ומרוחק ממקום השכינה. כל אותו הזמן ישב יעקב ובכה, שהרי ידע יעקב שכל מה שאירע לו יארע ליוסף, שהוא בחי' צדיק עילאה, ואחד עשר שבטים משתחיים לו. אבל בכיותיו היו על צרותיו של יוסף, כי ידע שטרף טורף יוסף והיה רעה אכלתהו, ועוברים עליו צרות קשות ורעות.

השתתף יעקב בצערו של יוסף, שסובל בתוך גלות קשה במקום חיות טורפות, והרשעים מענים אותו. אבל ידע יעקב שישורים אלו מכפרים על צרותיו של ישראל. וכשיגיע הזמן שיתגלה יוסף, יתגלה אתו אורו של מלך המשיח וכי לה' המלוכה, ויהיה העולם תיקון.

אחרי כ"ב שנים אשר היה יושב ומצפה לעולם התיקון, והנה קרהו אסון. הגידו לו כי יוסף הוא במצרים, אבל במקום שיהיה סובל צרותיהם של ישראל, הרי הוא מושל בכל ארץ מצרים. ואף בהיותו עבד נתן ה' חינו בעיני אדוניו, ויעזוב כל אשר לו ביד יוסף ולא ידע אתו מאומה כי אם הלחם אשר אוכל, וכל אשר הוא עושה ה' מצליח בידו. היפך גמור ממה שהיה יושב ומצפה עד עתה, שעל ידי צרותיו של יוסף כבר יהיה העולם התיקון.

על כן לא רצה להאמין להם, ושוב שאלם (להלן פסוק כ"ח) ויאמר ישראל רב עוד יוסף בני חי ויהיה עולם התיקון. לא רצה להאמין שזהו הסוף מה שיצא מגלות יוסף ומכל בכיותיו על צרותיו. לא האמין להם שנשמת יוסף הצדיק יהיה בגלות מצרים, וזה אשר נתנו לו עבור כל צרותיו וצערן, שיהיה מושל בכל ארץ מצרים. טובתן רשעים רעה הוא אצל הצדיקים, שבמקום שיהיה מושל בעליונים, הוא מושל בתחתונים במצרים בערות הארץ.

בשמעו את הדברים האלו, אז כאשר אירע לשרה אמנו שפרחה נשמתה בשמעה שלא נשחמה יצחק וממילא לא יהיה עולם התיקון, כן אירע לו ליעקב בשמעו כי יוסף מושל הוא בארץ מצרים. ולכן ויפג לבו, נחלש לבו ונתעלף מבשורה זו. לא על זה חכה אחר גלות ארוכה בזאת, שיוסף יהיה מושל בכל ארץ מצרים.

לבן נאמר תיכף אחרי כן, ותחי רוח יעקב אביהם, וברש"י ששרתה עליו שכינה, שהוצרך יעקב שהשכינה יתגלה אליו, דאי לאו הכי לא היה יכול לסובלו, כמו שהיה בשרה אמנו שאכן פרחת נשמתו, על כן נתגלה אליו השכינה, וכענין העוברא שהביא [בקב הישר (פרק צ"ב) ורמז עליה] החיד"א (בשם הגדולים מערכת גדולים אות א, סט) מר' אברהם (גאלאנטי) [הלוי ברוכים], שבעמדו לפני כותל המערבי בתפלה ובתחנונים בכביה גדולה, ואחר כך ראה על גבי הכותל צורה דוגמת אשה מלובשת שחורים, ותיכף מרוב פחדו נפל על פניו ארצה והיה צועק ובוכה בכבי גדול, ואמר אוי לי שראיתיך בכך אוי אהה על נפשי. והיה מאריך בכביה וזעקות והיה ממרט שערות ראשו עד שנתעלף ונרדם, ואז ראה בחלום שבאה אליו השכינה בבגדים נאים, ואמרה התנחם בני אברהם כי יש תקוה לאחריהך וישובו הבנים לגבולם, כי אשיב את שבותם ורחמתי אותם [ע"כ לשון הקב הישר]. והוא סתרי תורה ונוגע למה למעלה ומה למטה, ומלבא לפומא לא גליא. ושרתה עליו השכינה"ק והבין סוד הגלות ושבילין ממירין, ורק כך היה יכול לישאר בחיים ששרתה עליו שכינה ונתגלה אליו סוד הגלות.

ולדרבינו דהענין שפג לבו של יעקב היתה מחמת הצטערות על אריכות הגלות בהודע לו כי עוד יוסף חי, אולי זה המכוון במה שצוה יוסף לומר ליעקב, (בראשית מה, ה) מהרו ועלו אל אבי ואמרתם אליו כה אמר בנך יוסף, שמני אלקים לאדון לכל מצרים. דהנה זקה"ק זי"ע בישמח משה (פ' ויצא עה"פ וישכב במקום ההוא), ביאר הפסוק לולי ה' שהיה לנו יאמר נא ישראל, אף שרומזו על הגלות העתיד אמר בלשון עבר וכו' כי הדבק בתכלית, הוא ברצון עליון למעלה מהזמן, ומה שהיה הוא שיהיה וכו' עכ"ל.

על כן צוה לומר ליעקב שמני אלקים לאדון לכל מצרים וגו', דרמזו לו בזה שלא נשתקע בערות הארץ, אלא היה דבוק בעליונים (עי' אנרא דכלה לעיל וישב ועוד), וכאילו יושב באצילות בכחי' למעלה מן הזמן, וידע ויבין בזאת

סודה של אריכות הגלות. על כן כשאמרו לו ליעקב שיוסף חי (ועי' בישמח משה בפרשתן שביאר הכוונה שעוד הוא בקדושתו, ולא ח"ו דקרויין מתים), אז ותחי רוח יעקב אביהם.

על פי אלו הדברים יבואר הענין דצירוף חודש טבת יוצא מן הפסוק (תהלים לד, ד) גדלו' לה' אתי' ונרוממ'ה שמו יחדיו (עי' בני יששכר מאמרי חודש כסלו טבת מאמר א' אות ב'), דהנה זקה"ק זי"ע בישמח משה (פ' נצבים דף קלג. ד"ה מקודם שנפרש זה) ביאר הענין דבן קמצר לא רצה ללמוד על מעשי הכתב (עי' יומא לח:), ואמרו עליו שם רשעים ירקב (משלי י, ז), דהיינו שאחו ד' קולמסין בד' אצבעותיו, וכותב שם בן ד' בבת אחת. וביאר זקה"ק זי"ע מאי מעליותא כולו האי זול"ק, כי ידוע שהוראת שם הויה ב"ה, הוא היה הוה ויהיה כמבואר בשו"ע או"ח סימן ה' (ס"א) וכו' כי אינו נפרד עבר מהוה ועתיד לפניו ית', וכל מה שהיה, הוא הוה ועתיד להיות כאחד לפניו ית', וכל מה שעתיד, הוא היה והוה. וזה מאמר שלמה המלך ע"ה (קהלת א, ט) מה שהיה הוא שיהיה ואשר עתיד להיות כבר היה וכו' עיי"ש תורה"ק.

וזתו גדלו' להוי"ה אתי ונרוממה שמו יחדיו, שעולין לשמים יחדיו בלי מוקדם ומאוחר. וכדביארנו לעיל חודש טבת הרי הוא מהחדשים הנמוכים שאז חשכה העולם ג' ימים מחמת צער אריכות הגלות שנודעה על ידי העתקת התורה ליוונית ובה נלקחה אסתר לבית אחשוורוש ונגרם הצלה פורתא במקום שיהא גאולת עולם, יוצא צירופה מפסוק גדלו' לה' וגו', שבה מבואר הענין של יחדיו וכפי שביארה בישמח משה שבה יובן אריכות הגלות.

יעזור השי"ת וירחם על עמו על ישראל, וכמ"ש החתם סופר (עי' דרשות חתם סופר לשבת שובה תקס"ב, ועיי"ש דף לג:) על מאמר חכו"ל (ברכות ג.) מה לו לאב שהגלה את בניו, ואוי להם לבנים שגלו מעל שולחן אביהם, מה לו לאב מה חסר לאב שבשמים שגלו בניו ממנו, לבוכ"ע לא חסר כלום. אלא אוי להן לבנים שגלו מעל שולחן אביהם, בהם מאוד ניכר ונרגש החסרון, דצדיקי אמת וקדושי עליונים שבשמים להם אין חסרים כלום. ואולי הוא סוד של סימנא טבא לטבת סימן טוב לשתא (עי' תענית ו:).

מי שאמר לעולמו די יאמר לצרותינו די, והשקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך ישראל. להיושבים בשמים, להם הכל בשווה. אבל אנו דרי מטה מבקשים, השקיפה ממעון קדשך מלמעלה למטה, ותסתכל על עולם טמא וגשמי איך אלו אין רואין ואין יודעין כלום, וכאן יהי' וברך את עמך ישראל. ויעזור הקב"ה שחודש הזה יתהפך לחודש ששון ושמחה, ויוושעו כל ישראל די בכל אתר ואתר ברוחניות ובגשמיות בביאגוא"צ בב"א.

תוכן הענינים:

- לבאר למה נתקשה ליעקב להאמין לדברי השבטים שעוד יוסף חי, ולמה פג לבו ונחלש רוחו בשמעו זאת.
- ביאור ענין החשכות שירדה לעולם כשהעתיקו התורה ליוונית, משא"כ בשאר צרות ישראל אף בשעת חורבן ביהמ"ק.
- משל מהחת"ס שבה כשנתנו שוין זכויות ליהודים, שזה סימן שרחוק הזמן שנגאל הגאולה האמיתית.
- מספיק שסיבב הקב"ה שהארצות שבהם גלו היהודים מחזיקים בדתות שמאמינים בה' ובביבול, למעל הקל להם לישראל להחזיק באמונתם.
- העתקת התורה ליוונית היתה להקל לישראל כשיתארכה גלותם ויתקשו ללמוד תורה כאשר נתנה מסיני, ועי"ז חשכה העולם שעיי"ז נודע הרבר שיתארך הגלות זמן רב, ויצטרכו ללמוד תורת ה' ביוונית.
- ביאור למה נקראת המגילה ע"ש אסתר ולא ע"ש מרדכי, וביאור ענין חייב אינש לבסומי וכו' בין ארור המן לברוך מרדכי, ולמה לא רצתה אסתר להסתכן לילך לאחשוורוש.
- הדיכוח בין מרדכי ואסתר היתה בעין המחלוקת בין הרה"ק הר"מ והרה"ק מראפשיץ, אסתר סברה דמוטב שיבואו גזירות קשות אבל יגאלו גאולת עולם, ומרדכי ס"ל דמוטב שלא יהיה הגאולה משיחטר מכלל ישראל.
- ביאר החת"ס על אריכות הגלות, דלהגאולה שלימה צריך שיעברו ישראל יסורים, וישראל אינם יכולים לסבול, והאבות אינם מרשים שיהיה גאולה שאינה שלימה, על כן מתעכבת הגאולה שלימה.
- לכן חייב אינש לבסומי וכו', דעתה אחרי שנות הגלות אין אנו יודעין גזירותינו של מי קשות יותר,
- אברהם אבינו חשב שאם ישחט יצחק יהיה תחיית המתים ועולם התיקון, לכן פרח נשמתה של שרה בשמעה שלא נשחט ולא יהיה עתה עולם התיקון.
- ר' עקיבא שמח ביסורין כשהיו מסרקין את בשרו, ס"ל כאסתר, ע"כ אמר תבא בת בתה של שרה שחיתה רק כ"ז שנה בשביל מהלך זה, ויהי זכותה לאסתר שג"כ היתה מוכנת על זאת.
- לכן שמח רבי עקיבא כשראה שועל יוצא מבית קודה"ק, דאם כן הוא מצב מקום המקדש סימן שקרוב הישועה לבוא.
- יעקב אבינו בכה על יוסף כשבבלו התקפה שעיי' יסוריו יהיה עולם התיקון, וכשנודע שלא סבל כ"ב שנה, פג לבו ולא האמין, כי עתה נודע שלא יהיה עולם התיקון.
- זה ענין צירוף חודש טבת היוצא מפסוק גדלו' לה' אתי, דשם הוי' למעלה מן הזמן, וזהו סוד אריכות הגלות.

לע"נ האשה החשובה **רויזא רחל** בהר"ר **יוסף משה** ע"ה
נלבי"ע י"ד טבת תשכ"ח – ת. נ. צ. ב. ה.
הונצח ע"י בנה הרה"ח מוה"ר **נפתלי בנימין פאשקעס** שליט"א

לעילוי נשמת הרה"ח מוה"ר **אברהם** ז"ל
בן יבלחט"א הרה"ח מוה"ר **משה ארי'** הי"ו ווייסנער
מנהל מפעל הש"ס העולמי
נלבי"ע י"א טבת תשס"ח לפ"ק – ת. נ. צ. ב. ה.
הונצח ע"י משפחתו

לעילוי נשמת הרה"ח מוה"ר **שמואל** בן הר"ר **פנחס** לעווין ז"ל
נלבי"ע ט"ו טבת תשס"ט – ת. נ. צ. ב. ה.
הונצח ע"י חתנו הרה"ח החבר **שלמה פנחס העסקל** הי"ו – אוסטראליע

גליון זה נדבת הרה"ח מוה"ר **יעקב בניציון ווייס** הי"ו
לרגל שמחת נישואי בנו הבה"ח המו"מ בתור"ש כמר **יהודה** נ"י
למז"ט ובשטומ"צ

גליון זה נדבת הרה"ח מוה"ר **יוסף שלמה מיער** הי"ו
לרגל שמחת הולדת הנכד **מרדכי שמואל** נ"י
בן לחתנו הרה"ח מוה"ר **יוסף דוד טעסלער** הי"ו
למז"ט ובשטומ"צ

גליון זה נדבת הרה"ח מוה"ר **שמעון אליעזר קראסני** הי"ו
לרגל שמחת אירוסיו בנו הבה"ח המו"מ בתור"ש כמר **אשר מרדכי** נ"י
עב"ג בת הרה"ח מוה"ר **משה דוד בערגער** הי"ו
למז"ט ובשטומ"צ

גליון זה נדבת הרה"ח מוה"ר **ישכר דוב וויעדער** שליט"א
לרגל שמחת הולדת הבת **נוחה** שתחי'
למז"ט ובשטומ"צ

גליון זה נדבת הרה"ח מוה"ר **יחזקאל הלוי לאווי** הי"ו – ירושלים
לרגל שמחת תגלחת בנו **יצחק** נ"י
למז"ט ובשטומ"צ

ולע"נ זקינו הרבני החסיד הרב **יחיאל מיכל** בן הרה"ח הרב **משה זאב** ז"ל ליעבער
נלבי"ע ערש"ק ו' טבת תשנ"ב – ת. נ. צ. ב. ה.

גליון זה נדבת הרה"ח מוה"ר **מיכאל אברהם אבא דייטש** הי"ו
לרגל שמחת הולדת הבת **יוטל** שתחי'
למז"ט ובשטומ"צ

מכון להוצאת דברי תורה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה
שע"י איגוד חסידי צאנז
(718) 431-1055